

KAHDEN HUVILAN VAIHEILLA TEKNOLOGIAN HISTORIAN TUTKIMUS ZÜRICHISSÄ

Tiina Männistö

Kaksi idyllistä, vanhaa huvilarakennusta sijaitsee noin puolen kilometrin päässä toisistaan, rinteessä, hieman Zürichin keskustan yläpuolella. Näihin taloihin keskittyy Zürichin, ja paljolti koko Sveitsin, teknologian historian tutkimus. Toisessa huvilassa pitää majaansa ETH:n eli teknillisen korkeakoulun tekniikan historian laitos, toisessa Zürichin yliopiston sosiaali- ja taloushistorian tutkimuskeskus.

AUF DEN MAUER 2, 8092 ZÜRICH

ETH:n Technikgeschichte on Sveitsin ainoa teknologian historian laitos. Sen kirjaston ranskalaisista ikkunoista avautuu näköala Zürichin päärautatieasemalle. Mikäpä sen sopivampaa, kun talon projektien alaisuudessa tutkitaan esimerkiksi junaliikenteen historiaa. Laitos tarjoaa internetkursseja muun muassa ruumiin ja ympäristön teknologisesta historiasta teknillisen korkeakoulun opiskelijoille, joiden pitää osana tutkintoaan suorittaa myös joitakin humanistisia tai yhteiskuntatieteellisiä kursseja. Muuten opetusta on vähän ja painopiste on tutkimuksessa. Laitosta johtava professori David Gugerli on tutkinut erityisesti Sveitsin sähköistämisen ja kartografian historiaa. Hän on myös kiinnittänyt paljon huomiota kuvien merkitykseen teknologian historiassa.

Käynnissä olevista tutkimusprojekteista

tärkeimmät ovat ETH:n historiaan ja digitaaliseen telekommunikaatioon paneutuvat projektit. ETH juhlii tänä vuonna 150-vuotissyntymäpäiväänsä. Historiaprojektin tarkoituksena ei ole kuitenkaan tuottaa tavanomaista juhlaulkaisua, vaan tarkastella maailmankuulun teknillisen korkeakoulun historiaa kriittisesti. Digitaalisen telekommunikaation projekti puolestaan pitää sisällään alaprojekteja, joissa tutkitaan muun muassa rahaliikenteen ja supermarkettien siirtymistä uusiin informaatio- ja telekommunikaatioteknologioihin sekä innovaatioprosessien ja yrityksen sisäisten muutosten yhteyksiä Sveitsin postissa ja rautateilla.

Pari vuotta sitten päätökseen saatu tutkimusprojekti atomienenergian siviilikäyttöä Sveitsissä oli laitokselle merkittävä ja Sveitsissä julkisuutta saanut projekti. Tutkimukset atomiteknologian kehityksestä ja epäonnistuneesta Kaiseraugstin ydinvoimalaprojektista julkaistiin 2003. Projektin tuloksena perustettiin ETH:han myös maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen atomienenergian historian arkisto.

Tieteen historian osaamiskeskus on parhaillaan syntymässä yliopiston ja teknillisen korkeakoulun yhteisestä aloitteesta. Entiset pankin tilat käytönsä saaneen keskuksen seinänaapurina on Zürichin kaupunginteatteri. Kuva: Tiina Männistö.

RÄMISTRASSE 64, 8001 ZÜRICH

Zürichin yliopistoon kuuluvan Forschungsstelle für Sozial- und Wirtschaftsgeschichten huvila kuului aikoinaan maanpaossa eläneelle badenilaiselle vapaustaistelijalle. Nyt kaikki viisi kerrosta ovat täynnä tutkijoita. Talon takana on pieni muotopuutarha palmuineen ja ylimmän kerroksen ikkunoista näkee kirkkaina päivinä Alpeille asti. Talon kolmesta professorista kaksi, Philipp Sarasin ja Jakob Tanner ovat lähellä tieteen ja teknologian tutkimusta, mikä on tehnyt tutki-

muskeskuksesta toisen teknologian historian keskittymän Zürichissä. Sarasin keskittyy erityisesti diskurssiteoriaan, Tanner puolestaan historialliseen antropologiaan. Heidän yhteisiä kiinnostuksenkohteitaan on ollut muun muassa ruumis tieteenhistoriassa.

Forschungstellessä valmistellaan parasta aikaa väitöskirjoja muun muassa rikollisten tunnistamiseen tarkoitettujen tekniikoiden käyttöönotosta Sveitsissä, bakteriologian kehityksestä sekä sukupuolihormoneiden tuotannosta. Jo valmistuneista väitöskirjoista mainittakoon Monika Dommannin vuonna 2003 ilmestynyt tutkimus röntgenkuvauksen historiasta. Lisäksi Marietta Maier tekee parhaillaan post doc -tutkimusta aivoleikkausten käytöstä sveitsiläisessä psykiatriassa. Kuten tästäkin lyhyestä listasta ilmenee, harrastetaan Forschungsstellessä aiheita, joissa teknologia ja tiede kietoutuvat yhteen erityisen läheisesti.

Rämistrassen huvilassa työskentelevät Zürichin yliopiston sosiaali- ja taloushistorioitsijat, joista monet tutkivat teknologian ja tieteen historiaa. Kuva: Tiina Männistö

RÄMISTRASSE 36, 8092 ZÜRICH

Kahden huvilan yhteistyö sujuu mainiosti yli korkeakoulurajojen. Osa projekteista tehdään yhteistyönä ja tieto sekä ihmiset liikkuvat mutkattomasti talojen välillä. Yhteistyö on saamassa myös konkreettisemmän hahmon, sillä yhdellä Zürichin keskeisimmistä paikoista, vastapäätä taidemuseota, samassa talossa kuuluisan Schauspielhausin kanssa, pystytetään tieteenhistorian osaamiskeskusta. Aloitteen keskuksen perustamisesta tekivät Forschungsstellen sekä ETH:n humanististen ja yhteiskuntatieteellisten alojen professorit yhdessä. Keskusta koordinoi Barbara Orland, joka on tutkinut muun muassa kodinteknologioiden ja eurooppalaisen maitoteollisuuden historiaa.

Kaiken kaikkiaan teknologian historian tutkimus on Zürichissä aktiivista ja

monipuolista. Tieteenharjoittajalle yksi kaupungin parhaista puolista on tämän lisäksi pääkirjasto ZB, jonka runsaista kokoelmista löytyy kattavasti niin saksan- kuin englanninkielistäkin teknologiantutkimusta. Molemmissa huviloissa on sitä paitsi omat pienet, mutta laadukkaat kirjastonsa.

Lisätietoja:

Technikgeschichte der ETH: <http://www.tg.ethz.ch/>

Forschungsstelle für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte der Universität Zürich: <http://www.fsw.unizh.ch/>

Kirjoittaja valmistelee väitöskirjaa teknologian historiasta ja viettää lukuvuoden 2004–2005 Zürichin yliopistossa Sveitsin valtion apurahan turvin.

Huvilarakennuksessa ETH:n päärakennuksen alapuolisessa rinteessä tekevät työtään teknillisen korkeakoulun omat teknologian historian asiantuntijat. Kuva: Tiina Männistö.